

IV. Románnyelvű hirlapok:

*1. *Amiculu Poporului* (Budapest). Kiadta a pesti központi választmány. Nyomta BEIMEL József, júl. 7-étől KOZMA Vazul. Indult 1848. jún. 15-én. (Vö. Szinnyei 1. sz.)

*2. *Democratia* (Budapest.). *Amiculu Poporului* folytatásaként jelent meg. Szerk. PAP Zsigmond, nyomta KOZMA Vazul. Könyvtárunknak az 1849. jún. 24-i első száma van meg.

V. Horvátnyelvű lapok:

1. *Pučki Priatelj* (Budapest). Kiadja a pesti központi választmány. Nyomta BEIMEL, jún. 29-től KOZMA Vazul. (Vö. Szinnyei 3. sz.)

GORIUPP ALISZ.

Gálszécsi István hittani műve és Dévai Mátyás Tízparancsolat-a.

GÁLSZÉCSI István a legrégebb magyar protestáns hitbuzgalmi művek szerzője. De könyvei nem maradtak ránk teljesen. Énekeskönyvének (Krakó, 1536) töredékeit hasonmásban közölte a M. Könyvszemle 1887. és 1911. évfolyama, az előbbi GÁLSZÉCSI életrajzával együtt.

Másik műve: hittani könyve eddig ismeretlen volt; csak régebbi írók említéseiből tudunk róla. Említik: 1) BATIZI András, hittani művének (Krakó, 1550) előszavában röviden (közli SZABÓ: RMK. I. k. 10. és 23. sz.); 2) BOD Péter: M. Athenás (1766), aki a 89—90. lapon közli címét így: «*A' Kereftyéni Tudományról való rövid Könyvetske, Gálßécsi Eftván Mestertől Beresztetett.* Nyomt. Krakkóban Lengyel országban. 1538-dik efsztend. 8. R.», közli tartalmát: «(1) A' Parantso-latokról. (2) Az Apoftoli Credoról. (3) Az Imádságról. (4) A' Gyónáfról. (5) A' Sákramentomokról. (6) A' Kereftyéni szabadságról», s megjegyzi, hogy «Nem tisztúlt volt meg még jól a' régi tzerémóniás Tudománytól». (Ezeket mondja rövidebben *Historia Hungarorum Ecclesiastica* c. művében, Lugduni, 1888. I. k. 250. l), 81. lapján pedig közli, hogy GÁLSZÉCSI e művének függelékéül jelent meg FARKAS András verses krónikája. 3) SINAY Miklós debreceni tanár 1784-ben tartott egyház-történeti előadásában (kiadása: SINAY—HERPAY: A magyar és erdélyi reformáció története 1564-ig. Debrecen, 1911, a 99—100. lapon) közli a műnek és 6 fejezetének címét; innen tudjuk meg, hogy az 1. a tíz-parancsról, a 3. az Úr imájáról szól, az 5. pedig csak két szentséget ismer el. Rövid megjegyzéseinek tartalma azonos BOD-éval. Végül közli

magyarul GÁLSZÉCSI művének zárómondatát. (BOD és SINAY közléseit ismétli RÉVÉSZ Imre: ERDŐSI János. Debrecen, 1859, a 106. lapon.)

SZILÁDY Áronnak Kecskemét város birtokába jutott könyvtárában 3 darab, könyvtáblából kiáztatott magyar nyomtatványrészlet van, melyek betűformája és helyesírása a 16. század elejére mutat. A nyomtatvány 8-rétű, lapszámozás nélküli, de ívjelzéses; megvan a *C* ív fele, az *F* ív egészen és a *G* ív fele. SZILÁDY Áronnak egy töredékes jegyzete szerint ez a 3 részlet GÁLSZÉCSI művéből való. Ezt a véleményt a nyomtatvány tüzetes vizsgálata teljesen igazolja. Nevezetesen a *C* ív a hit fontosságának fejtegetésével kezdődik, a következő címeikkel: a *C_{II}* lap versoján: «Hyzek egy iftenben»; a *C_{III}* lap rectoján: «Eggy iftenben»; a *C_{IIII}* lap rectoján: «Menynek feoldnek teremteyben»; vagyis a *C* ív GÁLSZÉCSI művének 2. fejezete. Az *F* ív ugyane mű 3. fejezete; címei: az *F_I* lap rectoján: «Aggyad az mew minden napi kenyerrunket»; az *F_I* lap versoján: «Bocyafd meg bwneinket mint mw bocyatunk nekewnk vitetteknek»; az *F_{II}* lap versoján: «Ne wig mewnket kifyrttetre»; az *F_{III}* lap versoján: «De zabadicy meg mw nket minden gonoztul» és «AMEN». Az *F_{IIII}* lap versoján: «Negyed ryz az gywonafrul es odozatrul vagyon». A *G_I* lap rectoján: «Ewteod ryz az Zentsighekrewl vagyon»; a *G_{II}* lap versoján: «Az kereztfigrewl», s a *G_{IIII}* lap versoján: «... t vacyorayarul».

Már e címek egyes szavai is: vitetteknek, kísirtetre, risz, szentségekről, keresztsigről, mutatják a mű í-ző, felsőtiszai tájszólását, ami GÁLSZÉCSI származási helyének megfelel és másik művével: énekeskönyvével egyező sajátosság. Ritka szavai: «istennek kecýkeie» (a *G_I* lap rectoján), amelyet kivüle csak PESTI Gábor Nomenclaturájából ismerünk és szivárványt jelent (M. Nyttört. Szótár II. k. 144. h.); a «cýodaknak tetelifrül» (az *F_{III}* lap versoján), ez a szokatlan szóképzés teljesen ismeretlen régi nyelvünkben, de párja megvan a *G_{II}* lap versoján: «zentfigheknek vytelifire», ez pedig ugyancsak GÁLSZÉCSINÉL: «iegynek wite liffe» (énekeskönyve utolsó lapján).

A két műnek egy szerzőtől származására mutat az a teljesen azonos szellem is, amelyben az énekeskönyv ajánlólevele és a hittan *C* íve fejezeti a hit fontosságát az üdvözülésre.

A meglevő részletekből és ezeknek előadásmódjából az egész könyv beosztását és terjedelmét megállapíthatjuk. Az *A* és *B* ív szólhatott a Tizparancsról, a *C*, *D* ív és az *E* ív első fele a Hiszekegyről, az *E* ív második és az *F* ív első fele a Miatyánkról, az *F* ív második fele a

gyónásról, a *G* iv a két szentségről: a keresztségről és úrvacsoráról meg a szabadakarattól (ez DÉVAI művében 4^{1/2} oldal); a *H* iven volt (CORNIDES szerint 8 lapon: Régi M. Költők Tára II. k. 375. l.) FARKAS András éneke, melyet a Régi Magyar Költők Tára II. k. 13—24. l. más forrásokból közöl. GÁLSZÉCSI e művének 112 oldalából tehát 32 o. ismeretes előttünk

SZILÁDY Áron említett följegyzése szerint: «Különösebben említésre méltó az, hogy GÁLSZÉCSI könyvének eme darabjaival együtt DÉVAI magyar művének is előkerült egy ive, de nem az egyetlen ép és egy csonka példányban fenmaradt kiadásból, hanem attól különböző, hihetően a második kiadásból. Ebben ugyanis DÉVAI helyesírása az első kiadáséval teljesen megegyez, de a sorok hosszabbak s a lapok nagyobb méretűek.» Itt DÉVAI Mátyás: *At tíz parantsolatnac...* c. művéről van szó, melyet SZILÁDY Áron 1897-ben hasonmásban kiadott. Ez a nyomtatványrészlet is megvan: a könyv *C* ive, mely a hasonmáskiadás 33—49. oldalainak szövegével betűszerint egyezik. Különbség köztük az, hogy a hasonmáskiadás eredetije 4-rétű (l. az ívjelzést), míg amaz 8-rétű; s más a két nyomtatvány lap- és sorbeosztása. Ez tehát egészen új adalék a Régi Magyar Könyvtárhoz.

HAJNÓCZY IVÁN DR.

Adatok egy magyar zenei bibliográfiához.

E folyóirat hasábjain már húsz esztendővel ezelőtt történt kísérlet magyar és magyar vonatkozású zeneművek lajstromának összeállítására: CSIKY János tollából ered e tanulmány *Régi magyar művészeti zene* címmel.¹ A Régi Magyar Könyvtár példájára, de — mert kéziratokat is említ, egyet a XIX. sz.-ből — nem a Régi Magy. Könyvtár elvei szerint készült, 22 adalékot tartalmazó fölsorolás természetszerűleg nem is törekedhetett a teljességre, kivéve talán az egy BAKFARK Bálint műveit illetőleg,² s tévedésektől sem volt ment, mint ahogy azt KROFF Lajos kimutatta.³ CSIKY kísérlete folytatásra nem talált, jöllehet egy magyar zenei bibliográfia megírásának fontosságát többen hangsúlyozták.⁴

¹ Magy. Könyvszemle 1905. 116—133. l.

² Mindössze *Intabulatura*. Liber primus. Lugduni apud Jacobum Modernum. 1552. c. művét nem említi (egyetlen ismert példánya a vesoul-i városi ktárban van).

³ Adalékok a régi magyar zene történetéhez. Századok 1906. 548 skk. ll.

⁴ FABÓ Bertalan: A magyar népdal zenei fejlődése 1908. 276. l., ISOZ Kálmán: A zenei bibliográfia fontosságáról. Zeneközlöny 1909. 234—6., 243—4. l.